

ANNELERİN TUVALET EğİTİMİNE YÖNELİK BİLGİ VE YAKLAŞIMLARI

KNOWLEDGE AND ATTITUDES OF MOTHERS ABOUT TOILET TRAINING

Esra TURAL BÜYÜK *

**Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Sağlığı ve*

Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Samsun/Türkiye

İletişim/Corresponding Author: Esra TURAL BÜYÜK, **e-mail:** etural@omu.edu.tr

ÖZET

Giriş ve Amaç: Sağlık çalışanları, ailelere çocuklarına sağlıklı tuvalet eğitimi yaklaşımında bulunmalarını sağlamada önemli bir role sahiptirler. Bu çalışmanın amacı, annelerin tuvalet eğitime yönelik uygulamalarını ve yaklaşımlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı tarzda planlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırma Haziran 2014 – Eylül 2014 tarihleri arasında kesitsel olarak planlanmıştır. Araştırma Samsun OMÜ Çocuk Hastanesinde yatan ve tuvalet eğitimi tamamlanmış iki – beş yaş arası sağlıklı çocuğu olan 309 anne ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri annelerin tuvalet eğitimi süreci hakkındaki görüş, bilgi ve tutumlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 16 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada annelerin % 52.4'ünün 18- 24 ay arasında tuvalet eğitime başladıkları, % 59.2'sinin eğitim sırasında çocuklarını saat başı tuvalete götürdükleri ve %72.8'sinin çocuk tuvaletini yapana kadar tuvalette tuttıkları saptanmıştır. Annelerin % 85.1'i tuvalet eğitiminde ödülü kullandıklarını ve annelerin %44.7'sinin de tuvalet eğitiminde cezaya başvurdukları görülmüştür. Annelerin eğitim düzeyleri ile çocuğun tuvalet eğitime başlama yaşı, eğitim süresince çocuğu bezlenme durumu, tuvalet eğitimi sonrası gündüz ve gece alt ıslatma durumu ve tuvalet eğitiminde ceza yöntemi kullanma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.

Sonuç: Çalışmada annelerin tuvalet eğitiminde uygun olmayan hatalı tuvalet eğitimi yaklaşımlarında buldukları, eğitim sırasında ödül yöntemine başvurmanın yanı sıra ceza yöntemine de başvurdukları ve bu faktörlerin annelerin eğitim düzeyleri ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Tuvalet eğitimi, anne, yöntem ve yaklaşımlar

ABSTRACT

Introduction and Purpose: Health professionals have an important role in enabling families to give healthy toilet training to their children. The purpose of this descriptive study is to find out the toilet training practices and approaches of mothers.

Method: This study was planned as a cross-sectional study between June 2014 and September 2014. The study was conducted with 309 mothers with healthy children between the ages of two and five who had completed their toilet training and who were hospitalized at Samsun OMÜ Pediatric Hospital. The data of the study were collected through a survey which included questions to find out mothers' views, information and attitudes about the process of toilet training. SPSS 16 program was used for the analysis of data.

Results: It was found that 52.4% of the mothers in the study started toilet training between months 18 and 24, 59.2% took their children to toilet every hour during the training and 72.8% kept their children in the toilet until they made their toilet. It was found that 85.1% of the mothers used rewarding in toilet training, while 44.7% resorted to punishment. Statistically significant associations were found between mothers' educational status and children's age of starting toilet training, the state of using diapers during the training, the state of bedwetting during the day and at night after training and using punishment in toilet training.

Conclusion: In the study, it was found that mothers had incorrect toilet training approaches which were unsuitable, they resorted to punishment besides rewarding and these factors were associated with mothers' educational status.

Key Words: Toilet training, mother, methods and approaches

1.GİRİŞ

Tuvalet eğitimi, çocuk gelişimi için önemli bir aşamadır. Genelde, çocukların önce tuvalet kontrolünü kazanması, sonra bağımsız tuvalet yapma becerilerini kazanması beklenmektedir. Tuvalet yapma becerisi, çocuğun tuvaleti geldiğinde kendiliğinden tuvalete gitmesi, bağımsız olarak soyunması, tuvaleti yaptıktan sonra temizliğini yapması, giyinmesi ve tuvaletten çıkmasını içeren davranış zincirinden oluşmaktadır. Sağlıklı her çocuk en sonunda tuvalet kontrolünü tıbbi tedaviye gerek kalmadan sağlayabilmektedir (Eren & Oğuz, 2014; Özkubat & Töret, 2014).

Çocukların hazır olma seviyeleri değişkenlik gösterdiği için tuvalet eğitiminin tek bir doğru yolu yoktur. Fakat aileler için tuvalet eğitimi zorlayıcı bir süreç yaratabilmektedir. Tuvalet eğitiminde ileri başlangıç yaşı, tam kontrole ulaşmada gecikmeye sebep olarak gösterilmiştir. Geç eğitime başlamanın gündüz kontrolünü kazanmada gecikmeye sebep olabileceği de bildirilmiştir. Erken eğitim ise hem gündüz hem de gece sağlanan mesane kontrolü ile ilişkilendirilmiştir (Eren & Oğuz, 2014).Eğitime başlamak için çocuğun hazır ve ilgili olması beklenir. Genellikle 18. aydan sonra başlanan eğitimde olumlu terimler kullanılarak başarı ödüllendirilir. Eğitim olumlu, tehdit etmeyen ve doğal bir şekilde sürdürülür. Cezalandırma, utandırma ya da zorlama kullanılmaz (Kiddoo,2012; Monsen,2001).

Sağlık çalışanları, ebeveynlerin yanlış tuvalet eğitimi yaklaşımında bulunmalarını önlemede anahtar role sahiptirler. Bu yüzden özellikle 0-6 yaş grubu çocukların izlem ve bakımından sorumlu ebe ve hemşireler, çocukların yaş dönemlerine göre gelişimsel özelliklerinin ve ailelerin eğitim gereksinimlerinin farkında olmalıdırlar. Hemşire ve ebeler, 12-18 ay arası çocuğu olan ebeveynlerle çocuğun bireysel farklılıkları ve uygulamayı planladıkları tuvalet eğitimi yöntemlerini tartışmalıdırlar. Çocuk 18. aya geldiğinde ise ebeveynlere, çocuğun tuvalet eğitimine hazır olduğunu gösteren işaretler ve eğitimi süreci ile ilgili eğitim vermelidirler. Hemşire ve ebeler ayrıca, çocuk iki yaşına geldiğinde, çocuğun ve ebeveynlerin tuvalet eğitimine hazır olup olmadığını değerlendirmeli, varsa eğitim gereksinimlerini karşılamalıdırlar (Çalışır ve ark., 2011; Önen ve ark., 2012).

1.1.Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın amacı, annelerin tuvalet eğitimine yönelik uygulamalarını ve yaklaşımlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı tarzda planlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1.Araştırmanın yeri ve zamanı

Bu araştırma tanımlayıcı tarzda planlanıp, Haziran 2014 – Eylül 2014 tarihleri arasında kesitsel olarak, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk servislerinde gerçekleştirilmiştir.

2.2.Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırma olasılıksız örnekleme metodu ile belirlenen, ilgili tarihlerde hastanenin çocuk servislerinde yatan ve tuvalet eğitimi tamamlanmış iki – beş yaş arası sağlıklı çocuğu olan 309 anne ve çocuğu alınmıştır. İdrar yolu enfeksiyonu tanısı alan, mesane fonksiyonunu etkileyebilecek anomalisi olan, mental ya da motor geriliği olan çocukların anneleri araştırmaya alınmamıştır. Araştırmaya başlamadan önce ilgili kurumdan ve annelerden bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Araştırmaya katılımda gönüllü olma esasına dikkat edilmiş ve veri toplama formu araştırmaya katılan anneler tarafından doldurulmuştur.

2.3.Verilerin toplanması ve değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri annelerin tuvalet eğitimi s¼reci hakkındaki g¼r¼ř, bilgi ve tutularını belirlemeye y¼nelik sorulardan oluşmuştur. Soru formunda annelere 5 tane kişisel bilgi sorusu ve 20 tane tuvalet eğitimi ile ilgili sorular yer almıştır. Verilerin analizi annelerle yapılan g¼r¼řme sonucunda, elde edilen ve ¼z¼mlenen veriler bulgulara d¼n¼řt¼r¼lerek yorumlanmış ve SPSS 16 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve ki kare testi kullanılmıştır. $p < 0.05$ olması istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

3.BULGULAR

Araştırmaya katılan annelerin sosyo demografik ¼zellikleri Tablo 1 'de sunulmuştur. Annelerin %26.9'u 35-39 yaş aralığında, %75.7'si ev hanımı, %29.1'i ilkokul mezunu, %71.2'si çekirdek aileye sahip olup %37.9'u il merkezinde yaşamaktadır.

Tablo 1: Annelerin sosyo demografik özellikleri

		n	%
Annenin yaş grubu	20- 24 yaş	71	23.0
	25-29 yaş	79	25.6
	30- 34 yaş	76	24.6
	35-39 yaş	83	26.9
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	75	24.3
	Çalışmıyor	234	75.7
Annenin eğitim durumu	Okuryazar	43	13.9
	İlkokul	90	29.1
	Orta	70	22.7
	Lise	76	24.6
	Üniversite	30	9.7
Aile tipi	Çekirdek	220	71.2
	Ataerkil	89	28.8
Yaşanan yer	İl	117	37.9
	İlçe	114	36.9
	Köy	78	25.2
Total		309	100

Annelerin tuvalet eğitime ilişkin özellikleri incelendiğinde, annelerin % 52.4'ü 18-24 ay arasında tuvalet eğitime başladıklarını, %47.6'sı tuvalet eğitiminin iki hafta sürdüğünü ve %46.6'sı tuvalet eğitime başlayıp bıraktıklarını sonra tekrar başladıklarını söylemişlerdir. Annelerin %48.2'si eğitim boyunca geceleri çocuklarının altını bezlediklerini, %64.1'i eğitim boyunca tuvalet klotu kullandıklarını ve %50.2'si çocuk tuvaleti kullandıklarını ifade etmişlerdir. Annelerin % 59.2'si çocuklarını saat başı tuvalete götürdüklerini ve %72.8'si çocuk tuvaletini yapana kadar tuvalette tuttuklarını belirtmişlerdir. Yine annelerin %70.6'sı tuvalet eğitimi sonrası gündüz bazen altını ıslattıklarını ve % 67'si eğitim sonrası gece bazen altını ıslattıkları söylemişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2: Çocukların Tuvalet Eğitime İlişkin Özellikler

		n	%
Tuvalet eğitimine başlama yaşı	18-24 ay	162	52.4
	25- 30 ay	108	35.0
	31 ay ve üzeri	39	12.6
	1-14 gün	147	47.6
	15-30 gün	90	29.1
	31- 60 gün	72	23.3
Tuvalet eğitimine başlayıp bırakma durumu	Evet	144	46.6
	Hayır	165	53.4
Eğitim süresince bezlenme durumu	Bezlenmiş	90	29.1
	Bezlenmemiş	70	22.7
	Sadece gece bezlenmiş	149	48.2
Tuvalet kilotu kullanma durumu	Evet	111	35.9
	Hayır	198	64.1
Erişkin tuvaletinde çocuk için adaptörü kullanma	Evet	58	18.8
	Hayır	251	81.2
Lazımlık kullanma (çocuk tuvaleti)	Evet	155	50.2
	Hayır	154	49.8
Eğitim sırasında tuvalete götürme sıklığı	Saatte bir	183	59.2
	2-4 saat ara ile	120	38.8
	5 saatten fazla	6	1.9
Eğitim sırasında çocuğu tuvalette bekleme durumu	Çocuk yapana kadar	225	72.8
	Yaklaşık 5-10 dak	84	27.2
Eğitim sonrası gündüz altını ıslatma	Hiç	45	14.6
	Bazen	218	70.6
	Çok nadir	46	14.9
Eğitim sonrası gece altını ıslatma	Hiç	42	13.6
	Bazen	207	67.0
	Çok nadir	60	19.4
Total		309	100

Annelere çocuklarına tuvalet eğitimi verme zamanını gösteren bulguların neler olduğu sorulduğunda; annelerin %62.5'i çocuğun yaşı, %18.1'i çocuğun yürümeye başlaması,%28.5'i çocuğun düzgün konuşması, %46'sı çocuğun altını ıslattığını belirtmesi ve %10.7'si çocuğun kendi kıyafetlerini çıkarabilmesi olarak belirtmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3: Annelere göre çocuklarına tuvalet eğitimi verme zamanı geldiğini gösteren bulgular

	Evet	Hayır
	n(%)	n(%)
Çocuğun yaşı	193(62.5)	116(37.5)
Çocuğun yürümeye başlaması	56(18.1)	253(81.9)
Çocuğun düzgün konuşması	88(28.5)	221(71.5)
Çocuğun altını ıslattığını belirtmesi	142(46.0)	167(54.0)
Çocuğun kendi kıyafetlerini çıkarabilmesi	33(10.7)	276(89.3)

Annelerin % 85.1'i tuvalet eğitiminde ödülü kullandıklarını ifade etmişlerdir. En sık kullandıkları ödül yöntemleri sorulduğunda ise sözel övgüde bulunma/alkışlama (%61.8), oyuncak, çikolata gibi hediyeler verme (%50.5) ve parka götürme/gezdirme (%33.7) şeklinde belirtmişlerdir. Annelerin %44.7'si tuvalet eğitiminde cezaya başvurduklarını belirtmişlerdir. Annelerin en sık kullandıkları ceza yöntemlerinin ise sert dille uyarma (%35.6), evden dışarı çıkartmama (%19.7), tokat atma (%6.1), çocuğu soğuk suyla yıkama (%5.5) ve odaya/banyoya kapatma (% 4.2) olduğu görülmüştür (Tablo 4).

Tablo 4 : Annelerin tuvalet eğitiminde kullanılan ödöl ve ceza yöntemleri

	Evet	Hayır
	n(%)	n(%)
Tuvalet eğitiminde ödöl kullanma durumu	263(85.1)	46(14.9)
Sözel övgüde bulunma/ alkışlama	191(61.8)	118(38.2)
Oyuncak , çikolata gibi hediyeler verme	156(50.5)	153(49.5)
Parka götürme, gezdirme	104(33.7)	205(66.3)
Tuvalet eğitiminde ceza yöntemini kullanma durumu	138(44.7)	171(55.3)
Çocuğu evden dışarı çıkartmama	61(19.7)	248(80.3)
Odaya /banyoya kapatma	13(4.2)	296(95.8)
Çocuğu sert dille uyarma	110(35.6)	199(64.4)
Çocuğa tokat atma	19(6.1)	290(93.9)
Çocuğu soğuk suyla yıkama	17(5.5)	292(94.5)

Annelerin eğitim düzeyleri ile çocuğun tuvalet eğitimine başlama yaşı, eğitim süresince çocuklarını bezlenme durumları, tuvalet eğitimi sonrası gündüz ve gece alt ıslatma durumu ve tuvalet eğitiminde ceza yöntemi kullanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. İlkokul mezunu annelerin iki yaşından önce tuvalet eğitimine başladıkları (%17.2), %18.4'ünün tuvalet eğitimine başlayıp bıraktıkları, %13.3'ünün eğitim süresince çocuklarını bezledikleri, %23'ünün tuvalet eğitimi sonrası gündüz alt ıslatmaların bazen olduğu, %21'inin tuvalet eğitimi sonrası gece alt ıslatmaların bazen olduğu ve %12'sinin tuvalet eğitiminde ceza yöntemi kullandıkları görölmüş olup bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 5).

Tablo 5: Annelerin eğitim düzeyleri ile tuvalet eğitimine ilişkin bazı özelliklerin dağılımı

		Annelerin eğitim düzeyleri					X ² , p
		Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	
Tuvalet eğitimine başlama yaşı	18-23 ay	30(9.7)	53(17.2)	33(10.7)	32(10.4)	14(4.5)	15.638 0.048*
	24-29 ay	8(2.6)	25(8.1)	30(9.7)	35(11.3)	10(3.2)	
	30 ay ve üzeri	5(1.6)	12(3.9)	7(2.3)	9(2.9)	6(1.9)	
Eğitim süresince bezlenme	Bezlenmiş	26 (8.4)	41 (13.3)	11 (3.6)	8 (2.6)	4 (1.3)	73.955 0.000*
	Bezlenmemiş	6 (1.9)	10 (3.2)	17 (5.5)	20 (6.5)	17 (5.5)	
	Sadece gece bezlenmiş	11 (3.6)	39 (12.6)	42 (13.6)	48 (15.5)	9 (2.9)	
Eğitim sonrası gündüz alt ıslatma	Hiç	7 (2.3)	8 (2.6)	12 (3.9)	10 (3.2)	6 (1.9)	38.065 0.000*
	Bazen	29 (9.4)	71 (23.0)	45 (14.6)	42 (13.6)	7 (2.3)	
	Çok nadir	7 (2.3)	11 (3.6)	13 (4.2)	24 (7.8)	17 (5.5)	
Eğitim sonrası gece alt ıslatma	Hiç	6 (1.9)	13 (4.2)	5 (1.6)	28 (9.1)	14 (4.5)	52.844 0.000*
	Bazen	32 (10.4)	65 (21.0)	47 (15.2)	28 (9.1)	7 (2.3)	
	Çok nadir	5 (1.6)	12 (3.9)	18 (5.8)	20 (6.5)	9 (2.9)	
Tuvalet eğitiminde ceza kullanma	Evet	16 (5.2)	37 (12.0)	34 (11.0)	11 (3.6)	7 (2.3)	23.289 0.000*
	Hayır	27 (8.7)	53 (17.2)	36 (11.7)	65 (21.0)	23 (7.4)	

4.TARTIŞMA

Çalışmamızda annelerin daha çok (%52.4) iki yaşından önce tuvalet eğitimine başladıkları görülmüştür. Tarhan ve ark., (2015) 1500 aile ile yaptığı çalışmada tuvalet eğitimine başlama yaşını ortalama 22.32 ± 6.57 ay, Koç ve arkadaşlarının çalışmasında ise 22.05 ± 6.73 olarak bulunmuş Önen ve ark., (2012) çalışmasında çocukların %31.2'sinin 18 ayından daha küçükken tuvalet eğitimine başladıkları bulunmuştur. Kitblat ve ark., (2003) aileler ile çocuk bakım uzmanları arasında tuvalet eğitimi konusunda ki tutum ve uygulamalarına yönelik yaptığı araştırmada ise ailelerin büyük bir kısmını(%53) tuvalet eğitimine başlama yaşının iki yaşından önce olması gerektiğini, uzmanların ise (%68) iki yaşından sonra başlanması gerektiğini belirttiklerini bulmuştur.

Annelerin %47.6'sı tuvalet eğitiminin iki hafta sürdüğünü ve %46.6'sı tuvalet eğitimine başlayıp bıraktıklarını sonra tekrar başladıklarını söylemişlerdir. Çalışmamızda tuvalet eğitimine başlama yaşı ile tuvalet eğitimi süresi arasında bir fark bulunamamıştır.

Fakat bir çok çalışmada eğitime erken başlanan çocukların daha uzun sürede tuvalet

eğitimini tamamladıkları grlmŖtir. Taubman ve arkadaŖları 24 aydan önce tuvalet eğitimine baŖlayan ocukların% 68'inin 3 yaŖından önce tamamladıklarını, 24 ay sonra baŖlayanların ise bu oran% 54 olduğunu bildirdi. Önen ve ark., (2012) bir yaŖın altında tuvalet eğitimine baŖlanan çocukların daha uzun süreli tuvalet eğitimi verildiği bulunmuŖtur. Koç ve arkadaŖlarının alıŖmasında annelerin %40.7'sinin çocukları 18 aydan daha küçük iken tuvalet eğitimi baŖladıkları, ve bu çocuklarda tuvalet eğitimi sresinin daha geç baŖlayan çocuklara göre daha uzun sürdüğü bulunmuŖtur. Blum ve ark., (2003) daha erken yaŖta tuvalet eğitimine baŖlamanın daha geç tuvalet eğitimi vermeye neden olduğunu gstermiŖtir.

Annelerin %48.2'si tuvalet eğitimi boyunca geceleri çocuklarının altını bezlediklerini belirtmiŖlerdir. Yapılan alıŖmalarda tuvalet eğitimi sırasında çocuğun altının bezlenmesi tuvalet eğitiminin daha geç tamamlanmasına neden olduğu bulunmuŖtur (Eren, 2014; Vermandel ve ark., 2008). alıŖır ve ark., (2015) tuvalet eğitimine baŖladıktan sonra çocuğun altını bezlemenin çocukların gündüz altını ıslatma olasılığını arttırdığını bulmuŖtur.

alıŖmamızda annelerin %64.1'i eğitim boyunca tuvalet kilotu kullandıklarını ve %50.2'si ocuk tuvaleti kullandıklarını ifade etmiŖlerdir. Koç ve ark., (2008) annelerin yaklaŖık beŖte birinin bebek klozeti kullandığı bildirilmiŖtir. alıŖır ve arkise, annelerin yaklaŖık yarısı, çocuğu tuvalete alıŖtırmak için bebek klozeti kullandıklarını bildirmiŖlerdir. Önen ve ark., (2012) tuvalet eğitimine baŖlama yaŖı arttıa bebek klozeti kullanma durumlarının da arttığını bulmuŖtur. Tarhan ve ark., (2015) alıŖmasında ise çocuğun yaŖı küçüldükçe bebek klozeti kullanma oranının arttığı grlmŖtir.

Annelere çocuklarına tuvalet eğitimi verme zamanını gösteren bulguların neler olduğu sorulduğunda; annelerin %62.5'i çocuğun yaŖı, %18.1'i çocuğun yürümeye baŖlaması, %28.5'i çocuğun düzgün konuŖması, %46'sı çocuğun altını ıslattığını belirtmesi ve %10.7'si çocuğun kendi kıyafetlerini çıkarabilmesi olarak belirtmiŖlerdir (Tablo 3). alıŖmamızda

annelerin tuvalet eğitimi verme zamanı geldiğini gösteren bulguları çok bilmedikleri görülmüştür. Tuvalet eğitimine başlamak için çocuğun fiziksel, mental ve psikolojik olgunlaşmasının dikkate alınması önemlidir (Eren & Oğuz, 2014; Çalışır ve ark., 2011; Suchum ve ark., 2002) çocuğun gelişimsel özelliklerini dikkate alarak tuvalet eğitimine karar vermenin çocukların gündüz altını ıslatma olasılığını azalttığı görülmüştür. Kitblat ve ark., (2003) aileler ile çocuk bakım uzmanları arasında tuvalet eğitimi konusunda ki tutum ve uygulamalarına yönelik yaptığı araştırmada çocuğun tuvalete hazır olduğunu gösteren bulguların neler olduğunu daha çok uzmanlar tarafından bilindiği (%90.4-100) görülmüştür.

Annelerin büyük bir kısmı tuvalet eğitiminde ödülü kullandıklarını (58.1) ifade etmişlerdir. En sık kullandıkları ödül yöntemleri sorulduğunda ise sözel övgüde bulunma/alkışlama (%61.8), oyuncak, çikolata gibi hediyeler verme (%50.5) ve parka götürme/gezdirme (%33.7) şeklinde belirtmişlerdir (Tablo 4). Çalışır ve ark., (2011) araştırmada ise annelerin %74'ünün tuvalet eğitim sırasında ödül yöntemini tercih ettiklerini ve en çok kullandığı ödül yöntemlerinin sırasıyla, %35.5 sözel ödüllendirme/övmeye, %22.3 alkışlama, %20.4 çikolata/şeker verme şeklinde olduğu görülmüştür. Yılmaz ve Bolat (2015) çalışmada annelere tuvalet eğitimi kazandırırken en çok başvurdukları yöntem olarak ödülü kullandıklarını daha sonra oyun yöntemi, düzenli tuvalete götürme ve model olma gibi yöntem kullandıklarını belirtmişlerdir. Tarhan ve ark., (2015) ailelerin tuvalet eğitiminde çoğunlukla ödül yöntemini kullandıkları ve tuvalet eğitimine başlama yaşı küçüldükçe ödül yöntemine daha çok başvurdukları görülmüştür.

Annelerin %44.7'si tuvalet eğitiminde cezaya başvurduklarını belirtmişlerdir (Tablo 4). Koç ve arkadaşları (2008) yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin yaklaşık %5'inin ve Çalışır ve ark çalışmasında ise annelerin %12'sinin eğitim sırasında ceza yöntemini kullandıkları görülmüştür. Cezalandırma, çocuğun tuvalet eğitimi ile ilgili olumsuz deneyim yaşamasına ve

duygusal travmaya yol açabilir. Bu dönemde, ebeveynin çocuğu zorlaması, çocukta enürezis ve enkoprezis gelişme riskini arttırabilir (Eren & Oğuz, 2014; Horn ve ark., 2006; zkan ve ark., 2010). alışır ve ark., (2011) (%12) eğitim sırasında ceza yöntemini kullanan çocukların gündüz altını ıslatma olasılığını arttırdığını bulmuşlardır. Hooman ve ark., (2013) düşük eğitim düzeyindeki babaların tuvalet eğitiminde daha fazla ceza yöntemi kullandıklarını bulmuşlardır. Kitblat ve ark., (2003) ailelerin %13'ünün ve ocuk bakım uzmanlarının da %5'inin tuvalet eğitiminde ceza kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Tarhan ve ark., (2015) alışmasında hiç ceza yöntemi kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. Annelerin en sık kullandıkları ceza yöntemlerinin ise sert dille uyarma (%35.6), evden dışarı çıkartmama (%19.7), tokat atma (%6.1), çocuğu soğuk suyla yıkama (%5.5) ve odaya/banyoya kapatma (% 4.2) olduğu görülmüştür (Tablo 4). alışır ve ark., (2011) en çok kullanılan ceza yöntemleri sırasıyla %53.5 ile sert bir dille uyarma/azarlama ve %27.9 ile tokat atma olarak bildirilmiştir (Tablo 4).

Çalışmamızda annelerin eğitim düzeyleri düştükçe çocuğun tuvalet eğitimine başlama yaşının da düştüğü görülmüştür. Ülkemizde eğitim seviyesi düşük ve kırsal alanda yaşayan annelerde, sıklıkla tuvalet eğitimine 18 ay altında başladığı görülmüştür (Eren, 2014). Tarhan ve ark., (2015) düşük eğitim seviyesine sahip annelerin daha erken tuvalet eğitimine başladıklarını bulmuştur. Koç ve arkise düşük eğitim seviyesine sahip olan ailelerin çocuklarının tuvalet eğitiminin daha uzun srdğnn bulmuşlardır. Araştırmamızda annelerin eğitim seviyeleri azaldıkça çocuğun tuvalet eğitimi süresince çocuklarını bezledikleri bulunmuştur. alışır ve ark., (2011) tuvalet eğitimine başladıktan sonra çocuğun altını bezlemenin çocukların gündüz altını ıslatma olasılığını arttırdığı belirlenmiştir. Yine alışmamızda annelerin çoğunluğu tuvalet eğitimi sonrası çocuklarının bazen altını

ıslattıklarını belirtmişlerdir. Ülkemizde Gür ve ark., (2004) yaptığı çalışmada enürezis sıklığının ailenin eğitim seviyesi ile ilişkili olduğunu, düşük eğitim seviyesine sahip ailelerin çocuklarında daha fazla enürezis görüldüğü bulunmuştur. İran ‘da düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerde, çalışan anne çocuklarında, babanın işsiz olduğu ailelerde ve tek ebeveyne sahip çocuklarda enürezis sıklığının daha fazla olduğu görülmüştür (Mahmodzadeh ve ark., 2013). Çalışmamızda annelerin eğitim seviyesi azaldıkça çocuklarının tuvalet eğitiminde ceza yöntemlerini daha çok kullandıkları görülmüştür (Tablo 5). Tuvalet eğitiminde cezalandırma yöntemi sosyokültürel seviyesi düşük gruplarda sık görülür. Brazelton’a göre cezalandırma yöntemi, süreci uzatmakta ve ileri dönem komplikasyonları arttırmaktadır. Ülkemizde eğitim seviyesi düşük ve kırsal alanda yaşayan annelerde, cezalandırma yönteminin daha sık tercih edildiği görülmüştür (Eren & Oğuz, 2014). Koç ve arkadaşlarının düşük eğitim seviyesine sahip annelerin ceza yöntemi kullandıkları bulunmuştur. Birçok araştırmada tuvalet eğitimi sırasında ceza yöntemi kullanmanın çocukların gündüz altını ıslatma olasılığını arttırdığı belirlenmiştir(Çalışır ve ark., 2011; Önen, 2012; Özkan ve ark., 2010) .

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda annelerin tuvalet eğitimine iki yaşından önce başladıkları, hatalı tuvalet eğitimi yaklaşımlarında buldukları (eğitim süresince çocuklarını bezledikleri, çocuğu saat başı tuvalete götürdükleri ve çocuk yapana kadar çocuğu banyoda tuttukları), cezaya başvurdıkları ve bu faktörlerin annelerin eğitim seviyeleri ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

*Hemşire ve ebelerin ailelere ve çocukla ilgilenen kişilere tuvalet eğitimi konusunda bilgilendirmeleri,

*Tuvalet eğitimin verilme şeklinin çocuk odaklı olması ve çocuğun hazır olma işaretlerinin aile ve bakım vericiler tarafından bilinmesi

*Hemşire ve ebeler aileleri yönlendirirken ailelerin sosyo ekonomik ve kültürel faktörleri de göz önünde bulundurmaları,

*Tuvalet eğitimine başlanan çocuğa uygun olmayan yöntem ve yaklaşımlarda bulunulmaması için ailelerin eğitim süresince desteklenecek sağlık birimlerinin bulunması sağlanmalıdır.

*Kitle iletişim araçları kullanarak aileler ve bakım vericiler bu konuda bilgilendirilmelidir.

ıkar atışması

Bu makale için çıkar atışması yoktur.

Finansal Destek

Bu alışma herhangi bir kurum tarafından finansal destek almamıştır.

KAYNAKLAR

Blum NJ., Taubman B., Nemeth N. (2003). *Relationship between age at initiation of toilet training and duration of training: a prospective study*. Pediatrics.,111(4):810-4.

alışır, H., Özvurmaz, S., Tuğrul, E., şahbaz, M. (2011). *Annelerin tuvalet eğitimi sırasında kullandıkları yöntemler ile 1-4 yaş çocukların altlarını ıslatma durumları arasındaki ilişki*. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 14(4): 17-24.

Eren, T. , Oğuz, F. (2014). *Sağlıklı ocuklarda Tuvalet Eğitimi*. Turkish Family Physician, 5(3):13-18.

Gr E., Turhan P., Can G., Akkuş S., Sever L., Gzelz S., ifili S., Arvas A. (2004). *Enuresis: Prevalence, risk factors and urinary pathology among school children in İstanbul, Turkey*. Pediatr Int, 46:58–63.

Hooman, M., Safaii, A., VAlavi, E., Amini-alavijeh Z. (2013). *Toilet training in Iranian children: a cross-sectional study*. Iran J Pediatr., 23(2):154-8.

Horn, IB., Brenner, R., Rao, M., Cheng, TL. (2006). *beliefs about the appropriate age for initiating toilet training: are there racial and socioeconomic differences?* The Journal of Pediatrics, 149(2):165-168.

Kiddoo DA.(2012).*Toilet training children: when to start and how to train*. Canadian Medical Association Journal. 184(5):511-512.

Kitblatt, NS., Ganger, T., Obegi DA., Ganger, B. (2003).*Parents' and child care professionals' toilet training attitudes and practices: a comparative analysis*. Journal

of Research in Childhood Education,17(2): 133-146.

Koç, I., Çamurdan, AD., Beyazova, U., Ilhan, MN., Şahin, F. (2008). *Toilet training in Turkey: the factors that affect timing and duration in different sociocultural groups.*

Child Care, Health and Development, 34(4):475-481.

Mahmoodzadeh, H., Amestejani, M., Karamyar, M., Nikibakhsh, A. (2013). Prevalence of *nocturnal enuresis in school aged children.* Iran J Pediatr, 23(1): 59–64.

Monsen RB. (2001). *Giving children control and toilet training.* Journal of Pediatric Nursing. 16(5):375-376.

Önen, S., Aksoy, İ., Taşar, MA., Dallar, Bilge Y. (2012). *Çocuklarda tuvalet eğitimi etkileyen faktörler.* Bakırköy Tıp Dergisi, 8(3): 111-115.

Özkan, S., Durukan, E., İşeri, E., Gürocak, S., Maral, I., Bumin, A.(2010). *Prevalence and risk nocturnal enuresis in Turkish children.* Indian Journal Urology, 26(2):200-205.

Özkubat, U.,Töret G. (2014). *Zihinsel yetersizliği olan çocuklara gündüz tuvalet kontrolü becerisi öğretiminde anneleri tarafından sunulan geleneksel gündüz tuvalet kontrolü öğretiminin etkililiği.* Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35 (1): 61-84.

Schum, TR., Kolb, TM., Mcauliffe, TL., Simms, MD., Underhill, RL., Lewis, M.(2002). *sequential acquisition of toilet-training skills: a descriptive study of gender and age differences in normal children.* Pediatrics, 109(3):48-53.

- Tarhan H., akmak ., Akarken İ., Ekin R.G, Ün S., Uzelli D., Helvacı M., Aksu N., Yavaşcan ., Mutlubaş  F., Cun S., Ko F., zkarakaş ., İlbey Y., Zorlu F.(2015). *Toilet training age and influencing factors: a multicenter study*. The Turkish Journal of Pediatrics, 57: 172-176.
- Taubman B. (2003). *Children who hide while defecating before they have completed toilet training: a prospective study*. Arch Pediatr Adolesc Ped., 157:1190-1992
- Vermandel, A'' Van kampen, M., Van gorp, C., & Wyndaele, JJ.(2008). *How to toilet train healthy children? A review of the literature*. Neurourol Urodyn.,27(3):162-6.
- Yılmaz, Bolat E.(2015). *1-4 yaş arası çocuğa sahip annelerin tuvalet eğitimi kazandırma konusunda tutum ve görüşlerinin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1(1): 53-67.